

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

№10

2025
oktyabr

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 666 sahifa.
2025-yil, 28-oktyabr,

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

JAHON MOLIYA TIZIMIDA “YASHIL” MOLIYALASHTIRISHNI RIVOJLANISHINING MUAMMOLARI VA SHARTLARI	12
Quliyev Begimqul Melikovich	
EKOLOGIK MIGRANTSIYANI MINTAQAVIY MIQYOSDA MUVOFIQLASHTIRISHNING ASOSIY YO‘NALISHLARI	18
Bahtiyor Ismoilov Ulug‘bek o‘g‘li, Kadirova Zulayxo Abduxalimovna	
O‘ZBEKISTONDA BANK XIZMATLARINI RAQAMLASHTIRISH HOLATI	25
Davletova Nilufar Tulanovna	
EKONOMETRIK MODELLASHTIRISHDA MINTAQANI IQTISODIY RIVOJLANISHIGA TA’SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	30
Qodirov Farrux Ergash o‘g‘li	
SUV RESURSLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING XORIJ TAJRIBASI	37
Kadixodjayeva Nilufar Raxmatullayevna	
MAHALLIY XOMASHYO BAZASIDAN FOYDALANISH ORQALI ISHLAB CHIQUARISH XARAJATLARINI KAMAYTIRISH YO‘LLARI	46
Sultanov Dilshod Normamatovich	
IQTISODIYOTI RIVOJLANGAN DAVLATLARDA INSON KAPITALIGA INVESTITSİYALARNI JALB QILISHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	50
Akhmadaliyeva Nikholakhon	
O‘QITUVCHILAR VA TALABALAR UCHUN INNOVATSION TA’LIM DASTURLARINI ISHLAB CHIQUISHDA XALQARO STANDARTLARGA MOSLASHUV MEXANIZMLARI	62
Yuldashev Iskandar Bahromovich	
YER QA’RIDAN FOYDALANGANLIK UCHUN SOLIQLARNING ILMIY-TADQIQOTLAR SHARHI	68
Zoxidov Ismatjon Yunusjon o‘g‘li	
RESPUBLIKA IQTISODIY TARAQQIYOTIDA OLIY TA’LIMNI MODERNIZATSIYA QILISH VA INVESTITSIYA JOZIBADORLIGINING O‘RNI	74
Jonuzokov Mirzabek Kulmamatovich	
DAVLAT IQTISODIY XAVFSIZLIGINI MUSTAHKAMLASHDA SIYOSIY INSTITUTLARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH STRATEGIYALARI	80
O. Nurmuradov	
ICHKI AUDIT SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI VA BUXGALTERIYA MA’LUMOTLARINING ICHKI AUDIT JARAYONIDA EKONOMETRIK MODELLASHTIRISHNING AHAMIYATI	85
Xamidov Javoxir Shavkat o‘g‘li, Muxitdinov Shoxijaxon Xudoyor o‘g‘li	
XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB ETISHNING MOLIYAVIY MEXANIZMLARINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	90
Xuramov Zafar Rajabaliyevich	
KORPORATIV TUZILMALARDA INVESTITSION JOZIBADORLIKNI TA’MINLASHNING AHOLI DAROMADLARINI OSHIRISHDAGI ROLI	95
Qurbonov Javlonbek Jurabekovich, Raxmatov Faxriddin Xasanovich	
GLOBAL RIVOJLANISH JARAYONIDA SUG’URTA XIZMATLARINI ISLOH QILISH MASALALARI	99
Xushmuradov Oman, Ismoilov Sherzod Ismoil o‘g‘li	

DORIVOR O'SIMLIKLARNI QAYTA ISHLASHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	103
Usmonov Mirg'ulom Xoshim o'g'li	
BARQAROR IQTISODIY O'SISHGA ERISHISHDA SUN'IY INTELLEKT TIZIMLARINI QO'LLASH METODOLOGIYASINING AHAMIYATI	109
Nasrulloev Hayotjon Xabibulloevich	
НЕЙРОИНТУИТИВНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ КАК ФАКТОР КОНКУРЕНТНОГО ПРЕИМУЩЕСТВА НА РЫНКЕ ТРУДА	115
Ягудин Дмитрий Рустамович	
RESURSLARNI SOLIQQA TORTISHGA OID TADQIQOTLARNING NAZARIY TAHLILI	123
Nasimdjanoov Yunusjon Zoxidovich	
SOLIQ TO'LOVCHILAR FAOLIYATINI MUVOFIQLASHTIRISH: XULQ-ATVOR IQTISODIYOTI VA PROGRESSIV TARIFLARNI LOYIHALASH	129
Abduraimova Nigora Abdugapparovna	
DAVLAT RAQAMLI LOYIHALARI: UZINFOCOMNING TA'LIM TIZIMI VA IQTISODIY SAMARADORLIKKA QO'SHGAN HISSASI	134
Raxmatxo'jayev Axrorxo'ja Akmal o'g'li	
РОЛЬ ЦИФРОВЫХ ПАСПОРТОВ В ПРОМЫШЛЕННОЙ ЭКОНОМИКЕ И ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ	140
Мансурова Сайёра Бахтияровна	
BANK XIZMATLARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	148
Xolikova Oydin Olimjonovna	
PNEVMOMEXANIK YIGIRISH TEXNOLOGIYASI XUSUSIYATLARI	153
Jumaniyazov Kadam, Salimov Shuhrat Halimovich, Nazarov Ramazon Anvarovich	
GREEN INDUSTRY AND THE ECONOMY OF ENVIRONMENTALLY FRIENDLY CONSTRUCTION: INTERNATIONAL EXPERIENCE AND UZBEKISTAN'S OPPORTUNITIES	158
Mansurova Sayyora Bakhtiyor kizi	
TELEKOMMUNIKATSIYA SOHASINI RIVOJLANTIRISH TAHLILI	166
Suyunov Asror Baxtiyorovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA LOGISTIKA XIZMATLARINING MIKRO VA MAKRO TUZILMALARI, ULARNING FUNKSIONAL METADOLOGIK TAMOIYILLARI	171
Z.Teshayev	
O'ZBEKISTONDA DAVLAT ULUSHI MAVJUD KORXONALARNI BOSHQARISHDA XORIJIY TAJRIBADAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	176
Ismailov Allayor Rashidovich	
MAHSULOT TANNARXINI ANIQLASHDA ISHLAB CHIQRISH XARJATLARINI OG'ISHISHLARI VA ULARNI TAQSIMLASH	183
Raxmatov Baxriddin Baxtiyor o'g'li	
ПОВЫШЕНИЕ СТОИМОСТИ СПОРТИВНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ И ОБЪЕКТОВ НА ОСНОВЕ АУТСОРСИНГА	186
Исмагулова Гульмира Нуралиевна	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY KONSEPSIYASI	193
Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA XIZMATLAR SIFATINI OSHIRISHDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING INSTITUTSIONAL VA TASHKILIY MEXANIZMLARI	198
Xudoyorov Lochinbek Bahromovich	
TIJORAT BANKLARIDA UZOQ MUDDATLI RESURSLARNI JALB QILISHDA XALQARO TAJRIBA	203
Abduraxmonov Akmal Nurmamat o'g'li	

MEHNATGA LAYOQATLI TRANSPORT SOHASIDAGI AHOLINI ISH O'RINLARI BILAN TA'MINLANGANLIK HOLATINI TAHLILI	207
Abdullayeva Nigora Shamsiddinovna	
TO'QIMACHILIK SOHASINI BARQAROR RIVOJLANTIRISH MODELI	212
Madraximova Gulasal Ro'zimboy qizi	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI DIVERSIFIKATSIYASI VA GAROV TA'MINOTI SIFATINING BANK BARQARORLIGIGA TA'SIRI	220
Xolbozorov Husniddin Norbek o'g'li	
O'ZBEKISTON - 2030 STRATEGIYASI DOIRASIDA TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI BOSHQARISH: MUAMMOLAR VA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	226
Norova Nozima Nabiyeвна	
UY-JOY KOMMUNAL XIZMATLARNI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING KLASSTERLI MEXANIZMI TAHLILI	232
Odamboyev Oybek Ravshanbek o'g'li	
KORPORATIV BOSHQARUV TUZILMALARIDA MOLIVAVIY MUNOSABATLARNING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	236
Qurbaniyazov Shaxzodbek Karimovich	
XALQARO SAVDONING RIVOJLANISHI VA ZAMONAVIY TENDENSIYALARI	242
Jalolov Bekzod Sherzod o'g'li	
TA'LIM TIZIMINI MOLIVALASHTIRISHNING YANGI TIZIMINI JORIY ETISHGA QARATILGAN NAZARIY JIHATLAR	247
Dusanov Salim Mamarasulovich	
O'ZBEKISTONDA BUDJET TUSHUMLARINI OSHIRISHDA BOJXONA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	254
Aktamov Akbarjon Aslan o'g'li	
DAVLAT TA'LIM TASHKILOTLARIDA QURILISH XARAJATLARI HISOBINI YURITISH	262
Ostonokulov Azamat Abduraimovich	
РАЗРАБОТКА ОРГАНИЗАЦИОННЫХ МОДЕЛЕЙ ИНТЕГРАЦИИ КРЕАТИВНЫХ ИНДУСТРИЙ В ТУРИСТИЧЕСКУЮ ИНФРАСТРУКТУРУ РЕСПУБЛИКИ КАРАКАЛПАКСТАН	273
Хошимова Камилла Навфал қизи	
A NEW STAGE IN THE APPLICATION OF MARKET MECHANISMS TO ENTREPRENEURIAL ACTIVITY	285
Ibrayim Maxkamov	
RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH ORQALI SOG'LIQNI SAQLASH XIZMATLARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH USULLARI	291
Eshbekova Xayriniso Baxtiyorovna	
QASHQADARYO VILOYATI IQTISODIYOTIDA DXSH ASOSIDA INVESTITSIYA MUHITINING SHAKLLANISHI	297
Hamroyev G'ayratjon Sultonovich	
TURIZM XIZMATLARI BOZORIDA MIJOZLAR EHTIYOJLARINI O'RGANISH VA TAHLIL QILISH	301
Shaymanov To'liqin Mahmayusupovich	
ПРИМЕНЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ И ЦИФРОВЫХ ПОДХОДОВ В НАЛОГОВОМ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ	306
Элбаева Мукаддас Рашидовна	
СИНТЕЗ НЕЧЕТКОЙ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ТЕПЛОЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ ОБЪЕКТОВ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ	311
Бахриева Хуршида Аскарходжаевна, Сафаров Шохрух Шарофович, Бахрамов Муҳаммадали Ералиевичасистент	
ШАНХАЙСКАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА КАК КАТАЛИЗАТОР ДОСТИЖЕНИЯ СТРАТЕГИЧЕСКИХ ЦЕЛЕЙ РАЗВИТИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	319
Базарова Гулнора Гуламовна	

O'ZBEKISTON KORXONALARINING TASHQI IQTISODIY FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISHDA BANK KREDITLASH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	323
Pulatova Moxira Baxtiyorovna	
QUESTIONS ABOUT THE STUDY OF PERFORMANCE AND EFFICIENCY OF APPLICATION OF LOADING AND EXTRACTING EQUIPMENT	327
Azamat Umirzokov	
MATOLARNING HAVO O'TKAZUVCHANLIGI KORRELATSION TAHLILI	334
Ismailov Nurulla Tuychibayevich	
O'ZBEKISTONDA QISHLOQ XO'JALIGI RISKLARINI SUG'URTALASHNING AFZALLIKLARI	339
Mamadjanov Shuxrat Jalolidinovich	
IKKI QATLAMLI ARALASH TOLA TARKIBLI TRIKOTAJ TO'QIMASINI OLIISH USULI	343
Usnatdinova Elmira Faxratdinovna, Mirusmanov Baxtiyor, Abdurahimova Fazilat Abdullayevna	
MAHALLIY DAVLAT HOKIMIYATI ORGANLARIDA ENG ILG'OR TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA QAROR QABUL QILISH JARAYONLARINING OPTIMALLASHTIRISH YO'LLARI	347
Axmedov Farxod Raxmonjonovich	
IMPACT OF FOREIGN INVESTMENTS ON THE ECONOMY OF UZBEKISTAN: CROSS-SECTORAL ANALYSIS	354
Jumayeva Kamola Azimjonovna, Khasanova Iroda Azizbek kizi	
KORXONA INVESTITSION FAOLLIGINI TA'MINLASHNING NAZARIY-USLUBIY MASALALARI XUSUSIDA	362
Ilyasova Barno Axmadovna	
MILLIY IQTISODIYOTGA XORIJIY INVESTITSİYALARNI O'ZLASHTIRISHNING AMALDAGI HOLATI TAHLILI	371
G'afurov Sherzod Abduvaxob o'g'li	
EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISH ASOSIDA BARQAROR IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	378
Raximov Eshmurod Normuradovich	
O'ZBEKISTONDA BARQAROR IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASHDA EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	385
Berdivaliyeva Madina Komiljon qizi	
SANOAT KORXONALARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHNING ZAMONAVIY KONSEPTUAL MEKANIZMLARI	392
Jalolov Abbosxon Ravshanxon o'g'li	
TEPKI UZELI KONSTRUKTIV XOSSALARI TAHLILI	398
Bozorova Farida Maxmudjonovna	
НЕОБХОДИМОСТЬ ОБЪЕДИНЕНИЯ АКЦИЗНОГО НАЛОГА НА НЕФТЕПРОДУКТЫ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	405
Пулатов Дилшод Ҳақбердиевич, Маматкулов Салимжон Рахмонкулович, Хужамурадов Абдорбек Рўзимурат ўғли, Воронин Сергей Александрович, Абдиев Мансур Мусурмонович	
OLIY TA'LIMGA INVESTITSIYA SIYOSATI: IQTISODIY TAHLIL VA ISTIQBOLLAR	410
Talapova Nargiza Baxriddinovna	
INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE SERVICE NETWORK	416
Bahriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
YANGI O'ZBEKISTON INVESTITSION MUHIT VA UNGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	421
Tirkashev Farruxjon Xolyigitovich	
МНОГОМЕРНАЯ БЕДНОСТЬ И УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ: ОЦЕНКА ЧЕРЕЗ РАМКУ MPI	426
Мамаризоев Жахонгир Исохонович	
ОЦЕНКА И ОПТИМИЗАЦИЯ ВЛИЯНИЯ МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ НА ОБЕСПЕЧЕНИЕ СТАБИЛЬНОСТИ НАЦИОНАЛЬНОГО ОБМЕННОГО КУРСА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	430
Норбаева Мухлиса Акрам кизи	

RAQAMLI TO'LOVLAR ASOSLARI VA XAVFSIZLIGI	440
Yaqubov Azizbek G'anibekovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA LOGISTIKA XIZMATLARINI BOSHQARISHNING INNOVATSION USULLARI	444
Xomidov Xojiakbar Adxamovich	
SOLIQ SIYOSATI ORQALI INKLYUZIV IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASH MEXANIZMLARI.....	449
Saydakbarova Madinaxon Anisbekovna	
O'ZBEKISTONDA STARTAP EKOTIZIMINING SHAKLLANISHI VA BARQAROR RIVOJLANISHI YO'LLARI.....	454
Suleymanova Shoir Alavxanovna	
MILLIY IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHDA TASHQI IQTISODIY FAOLIYATNING O'RNI	459
Alimova Dilfuzaxon Rustam qizi	
MEHNAT BOZORINI OPTIMALLASHTIRISHNING MAKROIQTISODIY BARQARORLIKKA TA'SIRI	464
Botirova Sarvinoz Bobir qizi	
QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA KORPORATIV BOSHQARUVNI TASHKIY-IQTISODIY MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI.....	469
Qurboniyazov Shaxzodbek Karimovich	
INVESTITSIYA FAOLIYATINI MUQOBIL MOLIYALASHTIRISH USULLARINING MANBALARINI SHAKLLANTIRISH YO'LLARI	474
Boboqulov Akmal Muborakbekovich	
RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARINING MOHIYATI VA TURLARI.....	482
Zufarov Akmal Gulamiddinovich	
FISKAL BOSHQARUV SAMARADORLIGINI TA'MINLASHDA SOLIQQA TORTISHNING TARTIBGA SOLISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	491
Sulaymonov Farrux Shuxratovich	
ИНДЕКС ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ КАК ИНСТРУМЕНТ МОНИТОРИНГА УРОВНЯ ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ	496
Хазраткулова Лола Нармуминовна	
BANK MAJBURIYATLARI VA AKTIVLARINING VAQTINCHALIK NOMUTANOSIBLIK LARI RISKINI KAMAYTIRISH	502
Ibrohimov D.M.	
O'ZBEKISTON RAQAMLI PLATFORMALARI FAOLIYATIDA RAQOBAT SIYOSATINING ZAMONAVIY MUAMMOLARI VA YECHIMLARI.....	507
Saparov Islom O'lmasovich	
RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISHDA MARKETING YONDASHUVLARINING QISHLOQ XO'JALIGIGA TATBIQI	514
Abdikarimova Zilola Baxramovna	
TIJORAT BANKLARI KAPITALI TARKIBIDA DAROMAD MANBALARINING ULUSHI VA KAPITALLASHUV JARAYONIDAGI O'RNI	520
Tursunov Mustafo Mirzayevich	
AHOLINI IJTIMOIIY HIMOYA QILISH TIZIMIDA INSTITUSIONAL HAMKORLIKNING O'ZIGA XOS JIHATLARI TAHLILI	524
Abdullayeva Sayyora Aleksandrovna	
O'ZBEKISTON BANK TIZIMIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING IQTISODIY SAMARADORLIGI	528
Bobojonova Sevara Baxrombek qizi	
MINTAQA SANOATI RAQAMLI XIZMATLAR BOZORIDA TIJORATLASHTIRISHNI "SMART" MODEL I	533
Norov Murodjon Maxmudovich	

TOMORQADAN SAMARALI FOYDALANISH- KAMBAG'ALLIK MUAMMOSINI YUMSHATISHNING MUHIM OMILI	539
Xamidjon Shaxobov	
SUG'URTA KORXONALARIDA REZERVLAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	544
Najimova Nigora	
TO'QIMACHILIK MAHSULOTLARI EKSPORTINI RIVOJLANTIRISHDA XITOY BOZORINING O'RNII	549
Mardanov Aziz Yusupovich	
THE IMPORTANCE OF GREEN ENERGY IN THE ECONOMY OF FERGANA REGION: CURRENT TRENDS AND PROBLEMS	555
Khayrullaev Zoidjon	
TIJORAT BANKLARIDA MUAMMOLI KREDITLARNING UNDIRILISHI BO'YICHA XORIJ TAJRIBASI	559
Mitillayev Ibrohimjon Tursunpulatovich	
RAQAMLI MOLIVAVIY XIZMATLAR SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING NAZARIY ASOSLARI.....	563
Muyassarzoda Fayziyeva	
MOLIVAVIY MEXANIZM SIFATIDA SUG'URTA TASHKILOTLARI TO'LOVGA LAYOQATLILIGINI BELGILASHNING O'ZIGA XOS HUSUSIYATLARI	570
Abdullayev Erkinjon A'zamovich	
MAMLAKAT YAIM QO'SHILGAN QIYMAT HAJMINI STATISTIK VA EKONOMETRIK TAHLIL USULLARI ASOSIDA PROGNOZLASH	578
Jalolov Ilhomjon Isomiddinovich	
XALQARO TURIZM XIZMATLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	585
Eshtaev Alisher Abdug'aniyevich, Ivatov Irisbeg	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA BUXGALTERIYA HISOBII VA AUDIT TIZIMLARINI AVTOMATLASHTIRISHNING METODOLOGIK ASOSLARI	590
To'laganov Ziyovuddin Kamolitdin o'g'li	
JAHON SEMENT SANOATIDAGI TENDENSIYALAR VA O'ZBEKISTONNING BARQAROR RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	595
Abdujabbarov Abdulaziz Abdurashid o'g'li	
РОЛЬ ФИНАНСОВОГО АНАЛИЗА В ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	600
Бекбаева Феруза Бахтиеровна	
BARQAROR MOLIVAVIY RENTABELLIK BANKLARNING DAROMADLILIGINI TA'MINLASH OMILI SIFATIDA.....	606
Umarov Davron Shavkatovich	
REKLAMA XIZMATLARI BOZORIDA RAQOBATBARDOSHLIKKA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR.....	612
Xamrakulov Azamat Baxritdinovich	
ТРАНСФОРМАЦИЯ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ОБУЧЕНИЕМ (LMS) В ОНЛАЙН ОБРАЗОВАНИИ И ЕЕ РОЛЬ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ: АНАЛИЗ И СРАВНЕНИЕ	618
Атабоева Шахризода Равшановна, Бекчанов Бекчан Юлдашевич	
ЦИФРОВИЗАЦИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА: ПЕРСПЕКТИВЫ И НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ	623
Киличева Ф.Б.	
DAVLAT TIBBIYOT MUASSASALARIDA DEBITORLAR VA KREDITORLAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	628
Sultonova Mushtariy Abdulabbosovna	
NARX BELGILASH-IQTISODIY MANFAATDORLIKNING ASOSIY OMILI VA NARXNI SHAKLLANTIRISH TAMOYILLARI	635
Soxadaliyev Abdurashid Mamadaliyevich	

SUTNI QAYTA ISHLASH KORXONALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDAGI ISHLAB CHIQRISH JARAYONLARINI TAHLIL QILISH.....	639
Normuradov Nurbek Sunatilloevich	
O'ZBEKISTONDA BUDJET TUSHUMLARINI OSHIRISHDA TARIF STAVKALARINI OPTIMALLASHTIRISH ORQALI FISKAL BARQARORLIKNI KUCHAYTIRISH (OZIQ-OVQAT IMPORTI MISOLIDA).....	644
Rizayev Mirmahmud Xotamjanovich	
IPOTEKA KREDITLASH JARAYONINING XORIJ TAJRIBASI	652
Akrom Mardiyev	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARI MOLIYAVIY BARQARORLIGI TAHLILI	659
Ulashbayev Shohruh Abdivaxobovich	

O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARI MOLİYAVIY BARQARORLIGI TAHLILI

Ulashbayev Shohruh Abdivaxobovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
mustaqil tadqiqotchisi

E-mail: ulashbaeb.shoxrux.97@mail.ru

Orcid: 0009-0002-6483-5261

Annotatsiya. Ushbu maqolada tijorat banklarida komplayens-nazorat tizimini shakllantirish hamda uni moliyaviy xavfsizlikni ta'minlash mexanizmi bilan uzviy bog'lashning nazariy va uslubiy jihatlarini yoritilgan. Tadqiqotda komplayens-nazoratning bank faoliyatida qonunchilik, ichki siyosatlar va xalqaro standartlarga muvofiqlikni ta'minlashdagi o'rni tahlil qilingan. Shuningdek, bank tizimida moliyaviy xavfsizlikni mustahkamlashda komplayensning funksional yo'nalishlari – risklarni boshqarish, korrupsion holatlarning oldini olish, muammoli kreditlar ustidan nazorat va shubhali operatsiyalarni monitoring qilish kabi jarayonlar ilmiy asosda baholangan.

Kalit so'zlar: moliyaviy jinoyatlar, pul yuvish, nazorat, shubhali operatsiyalarni monitoringi, bank, tijorat banklari moliyaviy xavfsizligi, komplayens.

Abstract. This article examines the theoretical and methodological aspects of establishing a compliance control system in commercial banks and its integration with the mechanism of ensuring financial security. The study analyzes the role of compliance in ensuring that banking activities meet legal requirements, internal policies, and international standards. Furthermore, the functional areas of compliance in strengthening financial security – risk management, prevention of corruption, supervision of non-performing loans, and monitoring of suspicious transactions – are scientifically assessed.

Keywords: financial crimes, money laundering, control, monitoring of suspicious transactions, bank, financial security of commercial banks, compliance.

Аннотация. В данной статье рассмотрены теоретические и методологические аспекты формирования системы комплаенс-контроля в коммерческих банках и её интеграция с механизмом обеспечения финансовой безопасности. В исследовании проанализирована роль комплаенса в обеспечении соответствия банковской деятельности законодательству, внутренним политикам и международным стандартам. Кроме того, научно оценены функциональные направления комплаенса в укреплении финансовой безопасности банковской системы – управление рисками, предотвращение коррупционных проявлений, контроль за проблемными кредитами и мониторинг подозрительных операций.

Ключевые слова: финансовые преступления, отмывание денег, контроль, мониторинг подозрительных операций, банк, финансовая безопасность коммерческих банков, комплаенс.

KIRISH

Yevropa Ittifoqi doirasida moliyaviy jinoyatlar va pul yuvish holatlarining soni ortib bormoqda. Eurojust ma'lumotlariga ko'ra, so'nggi olti yil davomida xalqaro miqyosda qayd etilgan pul yuvish amaliyotlari ikki barobar ko'paygan. Har yili bu ko'rsatkich global yalpi ichki mahsulotning 2–5 foiziga teng hajmni tashkil qilmoqda.

Shu sababli, xalqaro tajribada komplayens-nazorat tizimi moliyaviy firibgarlik va korrupsion xavflarning oldini olishda, shuningdek, bank faoliyatining qonunchilik, etik me'yorlar va xalqaro standartlarga muvofiqligini ta'minlashda muhim o'rin egallaydi [1].

O'zbekiston bank tizimi ham xalqaro moliyaviy standartlarga moslashish jarayonini bosqichma-bosqich amalga oshirmoqda. Markaziy bank ma'lumotlariga ko'ra, 2023-yil boshida tijorat banklarining kredit portfelida muddati o'tgan va samarasiz kreditlar ulushi (NPL) 3,8 foizni tashkil etgan. Ushbu ko'rsatkich barqarorlikni saqlab turgan bo'lsa-da, moliyaviy xavfsizlikni yanada mustahkamlashni talab qiluvchi omillar – ichki boshqaruvni takomillashtirish, manfaatlar to'qnashuvini kamaytirish va kiberxavfqa qarshi barqaror mexanizmlarni rivojlantirish – ustuvor yo'nalish sifatida saqlanib qolmoqda [2].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Tijorat banklari moliyaviy xavfsizligini hamda barqarorligini ta'minlash masalalari xorijiy mualliflarning ilmiy asarlarida keng qamrovda tadqiq etilgan. Jumladan, S. Bryu, P. Kachalov, R. Kouz, K. Makkonell, V. Nordxaus, S. Robbina, P. Samuelson, A. Striklend, V. Tambovsev, A. Tompson va boshqa iqtisodchilar o'z ilmiy ishlari orqali bu sohaga oid qimmatli nazariy qarashlarni ilgari surganlar. Moliyaviy xavfsizlikni ta'minlash masalalari, xavf omillarining tahlili va ularni bartaraf etish strategiyalari S. Amadae [4], S. Axmad, A. Amicelle [5], L. A. Amore [6] hamda boshqa xorijiy olimlarning ilmiy tadqiqotlarida keng yoritilgan.

Mahalliy iqtisodchi olimlar – N. Jumayev [7], A. Burxanov [8], X. Abulqosimov, I. Abduraimov [9], D. Ortiqova [10], D. Istamov, M. Muxammedov, E. Xodjayev, A. Ishmuxammedov, D. Narzullayeva, A. Parmonov, A. Igamberdiyev, G'. Dadayev, M. Qodirov, D. Rustamov, B. Tursunov va boshqalar o'z ilmiy ishlarida tijorat banklari moliyaviy xavfsizligini ta'minlash nazariyasi hamda xo'jalik yurituvchi sub'yektlarning moliyaviy barqarorligini mustahkamlash yo'nalishlarini chuqur o'rganganlar. Shu bilan birga, tijorat banklarining moliyaviy xavfsizligini yanada rivojlantirish, moliyaviy razvedka faoliyatini takomillashtirish hamda risklarni oldindan aniqlash va boshqarish mexanizmlarini kuchaytirish istiqbollari kelgusida tadqiqotlarni yanada kengaytirish zaruratini ko'rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda tijorat banklarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash hamda komplayens-nazorat tizimi samaradorligini baholash maqsadida kompleks ilmiy metodlardan foydalanildi. Avvalo, normativ-huquqiy hujjatlar – O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmonlari, Markaziy bank qarorlari va xalqaro standartlar batafsil tahlil qilindi. Shuningdek, statistik ma'lumotlar O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining yillik hisobotlari, tijorat banklarining moliyaviy ko'rsatkichlari hamda xalqaro moliya institutlari – Eurojust, Basel qo'mitasi va Xalqaro valyuta jamg'armasi ma'lumotlari asosida shakllantirildi.

Tahliliy jarayonda qiyosiy tahlil usuli qo'llanib, "Asia Alliance Bank" hamda "O'zbekiston sanoat-qurilish banki"ning 2020–2024-yillardagi moliyaviy ko'rsatkichlari taqqoslandi. Grafik va jadvaliy metodlar yordamida muammoli kreditlar ulushi, likvidlik koeffitsientlari, kapital yetarliligi va moliyaviy leverej dinamikasi aniq ifodalandi. Bundan tashqari, indeks tahlili asosida banklarning moliyaviy barqarorlik darajasi baholandi.

Tadqiqot natijalarining ishonchliligini va amaliy ahamiyatini oshirish maqsadida ilmiy adabiyotlar sharhi amalga oshirildi, xorijiy hamda mahalliy olimlarning qarashlari tizimli ravishda tahlil qilindi. Shu bilan birga, sistemali yondashuv asosida banklarning moliyaviy xavfsizligini ta'minlashda komplayens tizimining asosiy funksional yo'nalishlari aniqlanib, ular amaliy misollar orqali asoslab berildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 12-maydagi PF-5992-sonli "2020-2025 yillarga mo'ljallangan O'zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi to'g'risida"gi farmoni¹ imzolandi. Ushbu farmonida bank tizimida o'rnatilgan mavjud vaziyat qattiq tanqidga olingan. Xususan, ushbu farmonida bank sohasidagi hozirgi holat tahlili bank sektorida davlatning yuqori darajadagi aralashuvi, davlat ishtirokidagi banklarda menejment va tavakkalchiliklarni boshqarish sifatining yetarli emasligi, iqtisodiyotda moliyaviy vositachilikning past darajasi kabi bank sektorini iqtisodiy yangilanishlar va jamiyat ehtiyojlariga mos ravishda rivojlantirishga to'sqinlik qilayotgan qator tizimli muammolar mavjudligi keltirilgan. [3]

1-rasmda "Asia Alliance Bank" aksiyadorlik tijorat bankining 2020–2024-yillar davrida muammoli kreditlar ulushi, joriy va tezkor likvidlilik koeffitsientlari hamda kreditlar va investitsiyalar ulushi dinamikasi aks ettirilgan. Grafik ma'lumotlarga ko'ra, bankning likvidlilik ko'rsatkichlari yillar kesimida nisbatan barqaror bo'lib qolgan, muammoli kreditlar ulushi esa ayrim davrlarda o'zgarishlarni namoyon etgan. Xususan, 2022–yilda joriy

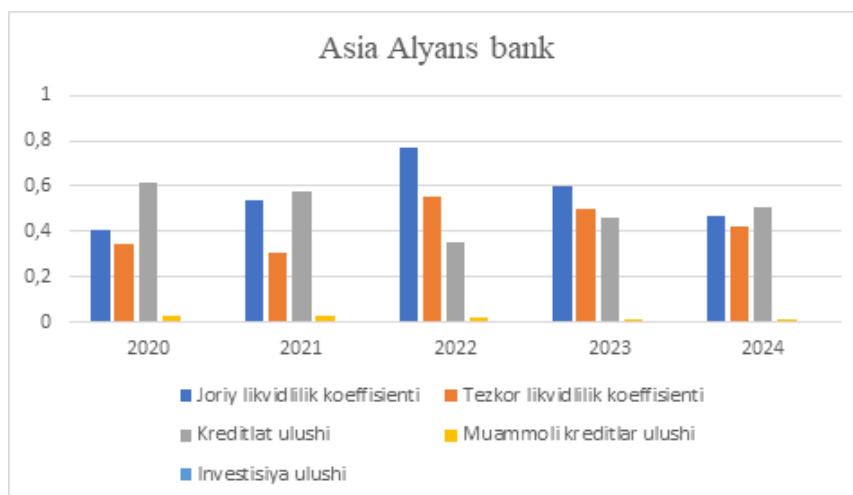
1 <https://lex.uz/ru/docs/-4811025?ONDATE=10.06.2022&ONDATE2=18.10.2021&action=compare>

likvidlilik koeffitsienti eng yuqori darajaga ko'tarilgan bo'lib, bu holat bankning qisqa muddatli majburiyatlarni qoplash salohiyati mustahkamlanganidan dalolat beradi. Shu davrda muammoli kreditlar ulushining biroz ortishi qayd etilgan, biroq bu jarayon kredit portfelini yanada samarali boshqarish zarurati ko'rsatgan.

2023–2024-yillarda esa bank aktivlarini diversifikatsiyalash, kredit risklarini kamaytirish va komplayens-nazorat mexanizmlarini kuchaytirish natijasida muammoli kreditlar ulushi pasaygan. Shu bilan birga, joriy va tezkor likvidlilik ko'rsatkichlari me'yoriy chegaralarda saqlanib qolgan. Kredit va investitsiyalar ulushi o'rtasidagi nisbat bank faoliyatining risk va daromadlilik muvozanatini aks ettiradi: kredit operatsiyalari asosiy daromad manbai bo'lsa, investitsiya portfelining mavjudligi resurslardan oqilona foydalanish va likvidlikni qo'llab-quvvatlash omili sifatida xizmat qilgan.

Umuman olganda, tahlil natijalari "Asia Alliance Bank"da likvidlikni ta'minlash, muammoli kreditlar hajmini izchil nazorat qilish va moliyaviy xavfsizlikni mustahkamlash yo'nalishida maqsadli chora-tadbirlar amalga oshirilganini ko'rsatadi. Bu esa bankning moliyaviy barqarorligi hamda komplayens-nazorat tizimi samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etgan (1-rasm).

1-rasm. "Asia Alliance Bank" ATBda muammoli kreditlar ulushi va likvidliliği²

"Asia Alliance Bank" ATBda 2020–2022-yillarda joriy likvidlilik koeffitsienti 0,41 dan 0,77 gacha oshib, qisqa muddatli majburiyatlarni qoplash imkoniyati yaxshilangan. 2024-yilda esa 0,47 gacha pasayishi likvid aktivlar qisqarishi yoki majburiyatlarning ortishi bilan bog'liq. Kreditlar ulushi 2020-yildagi 61,5 foizdan 2022-yilda 34,9 foizgacha kamayib, keyinchalik 45–50 foiz atrofida barqarorlashgan. Muammoli kreditlar 2,5 foizdan 1 foizgacha tushib, risklarni boshqarish samaradorligini ko'rsatgan. Depozitlar ulushi 81,7 foizdan 89,1 foizgacha o'sib, mijozlar ishonchining ortganini bildiradi. Shu bilan bankning moliyaviy barqarorligi mustahkam ekanligi tasdiqlanadi (1-jadval).

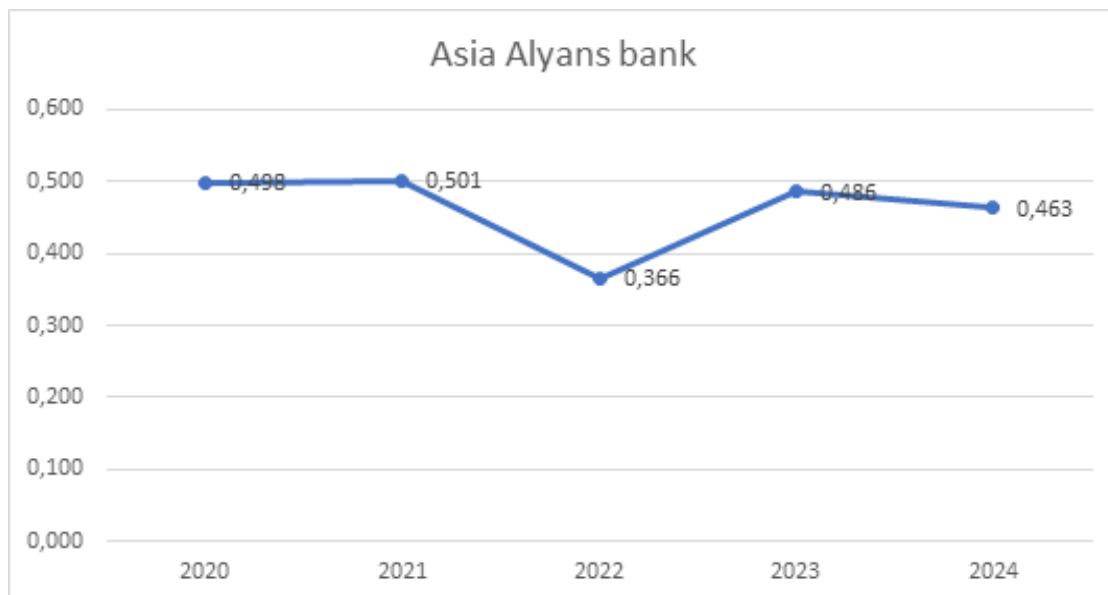
1-jadval. "Asia Alliance Bank" ATBning moliyaviy ko'rsatkichlari³

Depozitlar ulushi	0,81674	0,80498	0,89454	0,84634	0,89104	
Moliyaviy leverej	8,69427	8,11708	10,69463	9,49820	6,46632	
Talab qilib ilolinadigan depozitlar ulushi	0,46946	0,46531	0,66406	0,49787	0,59077	
Kapital yetarilik koeffitsienti (CAR)	0,15359	0,15702	0,17032	0,16865	0,22620	
Mulkchilik koeffitsienti	0,11501	0,12319	0,09350	0,10528	0,15464	

² Stat.uz O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi.

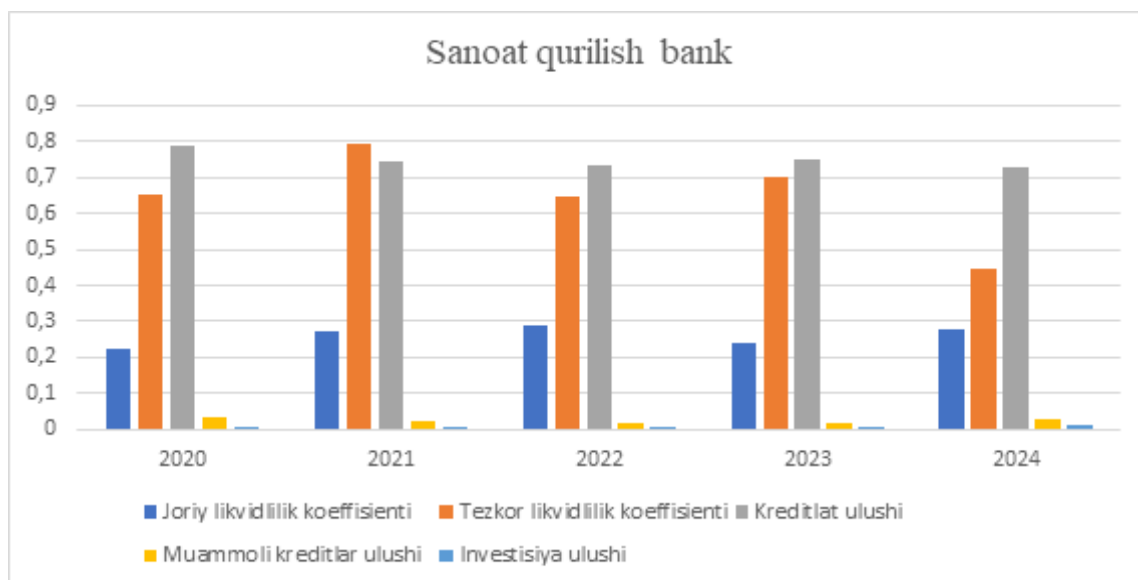
³ Stat.uz O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi.

“Asia Alliance Bank” ATBda moliyaviy leverej 2020-yildagi 8,69 dan 2022-yilda 10,69 gacha oshib, risklar ortgan bo’lsa-da, aktivlardan foydalanish samaradorligi yaxshilangan. 2024-yilda 6,46 gacha kamayishi esa kapital mustahkamlanishi va risklarni cheklash siyosati kuchayganidan dalolat beradi. Talab qilib olinadigan depozitlar ulushi 46,9 foizdan 66,4 foizgacha oshib, 59 foiz atrofida barqarorlashgan, bu esa likvidlikni boshqarishda ehtiyotkorlik zarurligini ko’rsatadi. Kapital yetarlilik koeffitsienti 15,3 foizdan 22,6 foizgacha oshib, Bazil III talablari darajasidan yuqoriligi bankning moliyaviy barqarorligini tasdiqlaydi. Mulkchilik koeffitsientining 0,11 dan 0,15 gacha o’sishi bankning moliyaviy mustaqilligi kuchayganini bildiradi (2-rasm).

2-rasm. “Asia Alliance Bank” ATBning barqarorlik indeksi⁴

2020–2021-yillarda “Asia Alliance Bank” barqarorlik indeksi 0,498 dan 0,501 gacha oshib, moliyaviy siyosatning muvozanatli yuritilganini ko’rsatadi. 2022-yilda indeks 0,366 gacha pasayib, pandemiyadan keyingi beqarorlik va kredit risklari ta’sirini aks ettirgan. 2023–2024-yillarda ko’rsatkich 0,486 dan 0,463 gacha o’zgarib, bankning barqarorligi nisbatan tiklanganini, ammo tashqi omillar ta’siri saqlanib qolganini bildiradi (3-rasm).

3-rasm. ATB “O’zbekiston sanoat-qurilish bankining” barqarorlik indeksi⁵

2020–2024-yillar davomida “O’zbekiston sanoat-qurilish banki” ATB moliyaviy ko’rsatkichlarida barqaror o’sish kuzatilib, bu bankning likvidlik, kredit portfeli sifati va investitsiya faoliyatida ijobiy natijalarga erishganini

4 Stat.uz O’zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo’mitasi.

5 Stat.uz O’zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo’mitasi.

ko'rsatadi. Joriy likvidlik koeffitsienti 0,22 dan 0,28 gacha oshib, qisqa muddatli majburiyatlarni qoplash imkoniyatlari yaxshilangan. Tezkor likvidlik koeffitsienti 2021-yilda 0,79 bilan eng yuqori darajaga chiqqan bo'lsa-da, 2024-yilda 0,45 gacha pasaygan, bu likvid aktivlar ulushining qisqarishi bilan izohlanadi. Kreditlar ulushi 0,78 dan 0,73 gacha kamayib, diversifikatsiya kuchaygan, muammoli kreditlar ulushi esa 0,0325 dan 0,0272 gacha tushgan, bu risklarni samarali boshqarish natijasidir. Investitsiyalar hajmi 2020–2024-yillarda o'n barobarga oshib, bankning investitsion faoliyatga e'tiborini kuchaytirgan. Umuman olganda, "O'zbekiston sanoat-qurilish banki" konservativ siyosat yuritib, kredit xavflarini kamaytirish va moliyaviy barqarorlikni mustahkamlashda yuqori natijalarga erishgan. "Asia Alliance Bank" bilan taqqoslaganda, ushbu bankning riskga chidamliligi va moliyaviy xavfsizlik darajasi nisbatan yuqoriligi aniqlanadi (2-jadval).

2-jadval. "O'zbekiston sanoat-qurilish banki" ATBning moliyaviy ko'rsatkichlari⁶

Depozitlar ulushi	0,27012	0,25829	0,26373	0,20937	0,26743	
Moliyaviy leverage	7,31535	7,33826	8,20935	8,55080	8,73747	
Talab qilib ilolinadigan depozitlar ulushi	0,62931	0,49101	0,50687	0,42218	0,35846	
Kapital yetarililik koeffitsienti (CAR)	0,16112	0,16559	0,14315	0,13432	0,12805	
Mulkchilik koeffitsienti	0,13670	0,13627	0,12181	0,11695	0,11445	

2020–2024-yillar davomida "O'zbekiston sanoat-qurilish banki" ATBning depozit, kapital va leverage ko'rsatkichlari dinamikasi bankning moliyaviy xavfsizligi hamda kapital barqarorligida izchil rivojlanish tendensiyasini namoyon etdi. Depozitlar ulushi 0,27 atrofida saqlanib qolgan bo'lsa-da, 2023-yilda 0,21 gacha pasayishi jalb qilingan mablag'larning vaqtinchalik qisqarishini bildiradi, bu pandemiyadan keyingi davrda likvidlik va foiz siyosatidagi o'zgarishlar bilan izohlanadi. Moliyaviy leverage 7,31 dan 8,73 gacha oshib, qarz mablag'laridan foydalanish ulushi ortganini ko'rsatgan, biroq kapital yetarililik koeffitsienti 0,16 dan 0,13 gacha kamaygan bo'lsa ham, Bazel III standartlari (0,08)dan yuqori darajada saqlanib qolgan. Bu bankning risklarni qoplash imkoniyatini saqlab qolayotganini tasdiqlaydi. "Asia Alliance Bank" bilan taqqoslaganda, so'nggi yillarda aktivlar rentabelligi (ROA) 1,01 foizdan 3,59 foizgacha, kapital rentabelligi (ROE) esa 8,82 foizdan 23,25 foizgacha o'sib, bank faoliyatining samaradorligi va aktsiyadorlik qiymatini oshirgan. Bu o'sish moliyaviy menejmentning diversifikatsiya, aktivlarni qayta joylashtirish va xizmatlar ko'lamini kengaytirishga yo'naltirilganligini ko'rsatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Moliyaviy barqarorlikni ta'minlash tijorat banklari uchun strategik ustuvor yo'nalishlardan biri bo'lib, u nafaqat bank tizimining mustahkamligini, balki milliy iqtisodiyotning moliyaviy xavfsizligini ham belgilaydi. Bugungi kunda global moliya bozoridagi beqarorlik, foiz stavkalarining o'zgaruvchanligi hamda inflyatsion bosimlar bank sektoridan yanada puxta risk-menejment tizimini talab qilmoqda. Shu sababli, kapital yetarililigini xalqaro standartlar asosida baholash va ichki stress-test tizimini takomillashtirish bank faoliyatining asosiy barqarorlik omillaridan biri sifatida qaraladi. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, Basel III standartlariga mos kapital boshqaruvi bankning to'lovga qobiliyatini mustahkamlab, potensial moliyaviy zarbalarga nisbatan chidamliligini oshiradi. Ichki stress-testlar esa bank aktivlari sifati, likvidlik darajasi va kredit risklari o'zgarishiga tezkor javob berish imkonini yaratadi.

Shuningdek, aktivlar samaradorligini oshirish banklarning foyda bazasini kengaytirish va risklarni diversifikatsiya qilishning muhim omilidir. Yuqori daromadli, biroq past xavfga ega moliyaviy vositalar – xususan, suveren obligatsiyalar, yashil (ESG) investitsiyalar yoki barqaror rivojlanish loyihalariga yo'naltirilgan moliyaviy instrumentlar — aktiv portfelining rentabelligini barqarorlashtirishga xizmat qiladi. Bu jarayon, ayniqsa, iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlash va ekologik, ijtimoiy mas'uliyat tamoyillarini moliyaviy tizimga integratsiya qilish nuqtayi nazaridan muhimdir.

6 Stat.uz O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Eurojust Report on Money Laundering. <https://www.eurojust.europa.eu/publication/eurojust-report-money-laundering>.
2. <https://cbu.uz/en/statistics/bankstats/907008>.
3. <https://lex.uz/en/docs/-4811025>
4. Amadae S. M. Cryptocurrency, Distributed Ledger Technology and Blockchain Tokens. // Sustainable Consumption: Political Economy of Sustainable Food. Aalto University. pp. 199-241 (2023);
5. Amicelle A. When finance met security: Back to the War on Drugs and the Problem of Dirty Money (2023). // <https://www.cambridge.org/core/journals/finance-and-society/article/when-finance-met-security-back-to-the-war-on-drugs-and-the-problem-of-dirty-money/52B7D5AC764931B7A8FF68A6587893C9>;
6. Amoore, L.A. Data Derivatives: On the Emergence of a Security Risk Calculus for our Times: Theory, Culture and Society (2011), 28(6), 24-43. <https://doi.org/10.1177/0263276411417430>;
7. Н.Х.Жумаев, Д.А.Рахмонов, Д.М.Азимова. Ўзбекистон давлат қарзи ва иқтисодий глобаллашув. Монография. –Т.: «Инновацион ривожланиш нашриёт-матбаа уйи», 2020, 164 бет.;
8. Бурханов А.У. Молиявий хавфсизлик. Ўқув қўлланма. Иқтисодиёт. 2019, 164 б.;
9. Абулқосимов Х.П. Иқтисодий хавфсизлик. Т.: Академия, 2006, 111 – б.;
10. Ortiqova D. «Iqtisodiy xavfsizlik» (O'quv qo'llanma). –Т.: TDIU, 2010. 150 bet.
11. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki yillik hisoboti ma'lumotlari.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100